Вступ. XIX ст. в історії Європи й України

1. Територіально-адміністративний і регіональний поділ українських земель під владою Російської та Австрійської імперій:

- Під владою Російської імперії перебували землі Наддніпрянської України, які були поділені на губернії: Київська, Полтавська, Чернігівська, Харківська, Катеринославська та інші. В Австрійській імперії (пізніше Австро-Угорщині) до складу імперії входили Галичина, Буковина та Закарпаття. Галичина була поділена на Східну і Західну (Львів і Краків), а Буковина мала статус окремої провінції.

2. Смуга осілості євреїв у Російській імперії:

- «Смуга осілості» – це територія, на якій єврейському населенню дозволялося постійно проживати в межах Російської імперії. Вона охоплювала частину України (зокрема Волинь, Поділля, Київщину) і південно-західні губернії Російської імперії. Ця політика була проявом дискримінації єврейського населення, обмежуючи їхнє право на проживання та економічну діяльність.

3. Етапи національного відродження:

- Перша фаза: Культурно-освітня (кінець XVIII – початок XIX століття) – поширення української мови і культури, збирання фольклору.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

- Друга фаза: Політична (середина XIX століття) – поява політичних ідей та організацій, розвиток громадського руху.
- Третя фаза: Політичне самоусвідомлення (кінець XIX – початок XX століття) – створення українських політичних партій і рухів, боротьба за автономію.

4. Визначення понять:

- Модернізація – процес оновлення та вдосконалення економічних, соціальних, політичних і культурних структур суспільства відповідно до сучасних вимог.
- Національне відродження – процес формування та розвитку національної свідомості народу, прагнення до збереження культурної ідентичності та здобуття незалежності.
- Губернія – адміністративно-територіальна одиниця в Російській імперії.
- Генерал-губернаторство – особливий адміністративний округ у Російській імперії, керований генерал-губернатором, який мав розширені повноваження.

5. Порівняння процесу модернізації в Західній Європі, Західній та Наддніпрянській Україні:

- Спільне: Промисловий розвиток, соціальні зміни, зростання міст.
- Відмінне: Західна Європа зазнала швидшої модернізації з глибокими соціальними перетвореннями. У Західній Україні модернізація відбувалася повільніше через політичні обмеження, тоді як у Наддніпрянській Україні модернізація

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

здійснювалася під контролем Російської імперії, яка намагалася обмежити розвиток національної самосвідомості.

6. Зв’язок між модернізацією та національним відродженням в Україні:

- Модернізація сприяла зростанню міст, поширенню освіти і формуванню інтелігенції, яка стала рушійною силою національного відродження. Індустріалізація і розвиток транспортної інфраструктури сприяли обміну ідеями, що стимулювало зростання національної свідомості.

7. Основні цінності української національної свідомості та історичні чинники їх формування:

- Основні цінності: свобода, демократичність, любов до рідної землі, прагнення до збереження мови і культури. Чинники, що вплинули на їх формування: боротьба з іноземним гнітом, історичний досвід козацтва, релігія (особливо православ’я та греко-католицизм), а також прагнення до автономії та самостійності.

8. Соціальний і національний склад регіонів України в XIX ст.:

- У Наддніпрянщині домінувало українське селянство, значну частину населення міст становили росіяни та євреї. У Західній Україні (Галичина, Буковина, Закарпаття) українці становили більшість у селах, проте в містах було багато поляків, німців та євреїв. Соціальною структурою домінували

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

селяни, тоді як дворяни та буржуазія часто представляли інші національності (поляки, росіяни).

§ 1. Наддніпрянська Україна в системі міжнародних відносин

1. Держави чи монархи на початку XIX ст., які розглядали Україну як стратегічний плацдарм у своїх військових планах:

- На початку XIX століття Російська імперія і Французька імперія Наполеона розглядали Україну як стратегічну територію. Росія бачила Україну як важливу частину для зміцнення свого впливу на Чорноморському узбережжі та захисту від османської і польської загрози. Наполеон, плануючи кампанію проти Росії, також розглядав можливість використання українських земель як плацдарм для подальших бойових дій.

2. Території, які українські переселенці назвали «Малиновим клином»:

- «Малиновим клином» називали території на Кубані, куди переселилися українці, зокрема запорізькі козаки, після ліквідації Запорозької Січі. Ці землі розташовувалися на півдні сучасної Росії, і вони стали місцем, де українські переселенці змогли частково зберегти свої традиції.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

3. Причини, чому І. Рєпін шукав типажі для картини «Запорожці пишуть листа турецькому султанові» на Кубані:

- Ілля Рєпін звернувся до Кубані для пошуку натури, оскільки саме там оселилися нащадки запорізьких козаків після ліквідації Запорозької Січі. Кубанські козаки зберегли традиції, звичаї та характерний вигляд, який передавав дух старих запорожців, що було важливо для художника у створенні автентичних образів на картині.

4. Причини різного сприйняття Наполеона українськими автономістами і імперськими патріотами:

- Українські автономісти бачили в Наполеоні потенційного союзника, який міг би послабити Російську імперію та надати Україні можливість до автономії або навіть незалежності. Імперські патріоти ж, лояльні до Росії, вважали Наполеона загрозою для імперії, у складі якої вони перебували, і прагнули захистити цілісність держави від зовнішнього ворога.

5. Причини непослідовності планів Наполеона щодо України:

- Наполеон розглядав Україну як частину своєї кампанії проти Росії, але не мав чіткої стратегії щодо українських земель. Його головною метою було послаблення Росії, а не надання незалежності Україні. Крім того, Наполеон не мав достатньо ресурсів і часу для втілення окремих планів щодо України,

МАТЕМАТИКА.DOMA.ORG

що зробило його плани непослідовними і залежними від загальної військової стратегії.

8. Причини активної участі українських станів у війні проти наполеонівської армії:

- Українці, що перебували під владою Російської імперії, були мобілізовані для захисту імперії під час вторгнення Наполеона. Російська влада використовувала патріотичні настрої та закликала населення боротися проти спільного ворога. Також вірність української шляхти та козацьких нащадків імперії, яка надавала їм певні привілеї, сприяла їхній участі у війні. Деякі українці сподівалися, що їхня вірність Російській імперії принесе їм більшу автономію або політичні вигоди після перемоги.

9. Причини повернення задунайських козаків на терени України та походження назви «Малиновий клин»:

- Задунайські козаки повернулися на українські землі після того, як російський уряд гарантував їм можливість відновити своє життя на батьківщині, пропонуючи землі на Кубані. Їхній перехід під владу Росії дозволяв уникнути турецького контролю та зберегти козацькі традиції. Назва «Малиновий клин» походить від малинового кольору традиційних козацьких прапорів і символізує місцевість, де оселилися козаки, утворюючи нове поселення, подібно до клина серед іншого населення.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

§ 2. Соціально-економічний стан Наддніпрянської України в першій половині XIX ст.

1. Зміст понять:

- Гвалти – це примусові роботи, які селяни виконували на користь поміщика або держави без оплати. Такі роботи могли включати ремонт доріг, будівництво або виконання певних робіт на панській землі.
- Шарварок – вид колективної примусової праці селян, особливо на громадських або панських землях, де селяни мали виконувати певні роботи спільно, наприклад, зведення мостів або будівництво.
- Даремщина – безоплатна праця селян на користь землевласника, виконувана як обов’язок, без отримання винагороди.
- Повозщина – повинність, за якої селяни були зобов'язані надавати транспортні послуги поміщику або державі, наприклад, перевозити зерно, дрова або інші матеріали.
- Місячина – система, за якою селянин отримував від поміщика певний місячний пай (їжу чи інші товари) замість грошової оплати за роботу.

2. Хронологія перших проявів індустріальної революції в Україні:

- Перша половина XIX століття: розвиток цукроварень і мануфактур.
- 1820-ті: початок будівництва перших цукрових заводів.
- 1830-ті: розвиток вугільної промисловості на Донбасі.

MATEMYKA-DOMA.ORG

- 1860-ті: будівництво залізниць, що значно пожвавило транспорт і торгівлю.
- Кінець XIX століття: швидкий розвиток важкої промисловості, зокрема металургійної.

3. Екстенсивний і інтенсивний способи господарювання:

- Екстенсивний спосіб передбачає розширення оброблюваних земель за рахунок нових площ без значного підвищення продуктивності праці та використання техніки. Це означало залучення більше селян до робіт, але без покращення умов праці чи збільшення врожайності.
- Інтенсивний спосіб господарювання включає підвищення продуктивності праці за рахунок використання нових технологій, добрив та покращених методів обробки землі. Це дозволяло отримувати більший врожай з тих самих площ.
- Для селян сприятливішим був інтенсивний спосіб, оскільки він міг зменшити потребу в ручній праці, покращити врожайність і підвищити рівень життя, не змушуючи їх розширювати оброблювані площі за рахунок додаткових трудових зусиль.

5. Характеристика чумацького промислу:
   - Чумацький промисел – це вид економічної діяльності, пов'язаний з перевезенням та торгівлею сіллю, рибою, зерном та іншими товарами. Чумаки були мандрівними торговцями, які транспортували товари,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

переважно до Криму та чорноморських портів. Вони відігравали важливу роль у розвитку внутрішньої торгівлі в Україні і сприяли економічним зв'язкам з іншими регіонами.

6. Господарювання в Південній Україні як утвердження нової моделі соціально-економічного розвитку:
   - У Південній Україні з'явилися нові форми господарювання, такі як товарне сільське господарство, орієнтоване на ринок, і розвиток великих господарств. Це сприяло інтеграції України у світову економіку та впровадженню елементів капіталізму. Історики вважають, що саме цей регіон показав можливості для розвитку, що не залежав від кріпацтва і був спрямований на торгівлю та ринок.
7. Переваги та недоліки статусу порто-франко в Одесі:
   - Переваги: статус порто-франко (вільного порту) надавав Одесі особливі торговельні привілеї, які сприяли зростанню торгівлі, залученню іноземних інвестицій і швидкому економічному розвитку міста. Одеса стала важливим центром торгівлі, через який проходили товари з Європи та Азії.
   - Недоліки: через порто-франко знижувалися податкові надходження до бюджету імперії, а також зростала контрабанда, оскільки товари могли ввозитися та вивозитися без мита, що створювало нерівні умови для інших торговельних центрів.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

8. Доведення, що кріпацтво знищувало українських селян не лише фізично, а й морально:
   - Кріпацтво обмежувало свободу селян, прив'язуючи їх до землі та змушуючи працювати на поміщиків без оплати. Це призводило до фізичного виснаження через важку працю і недостатнє харчування. Морально кріпацтво пригнічувало селян, позбавляючи їх надії на свободу і можливості покращити своє життя, що формувало відчуття безвиході та залежності.
9. Доведення, що кріпацтво було основним гальмом індустріальної революції:
   - Кріпосна праця не стимулювала технічного прогресу, оскільки селяни не мали мотивації підвищувати продуктивність. Індустріальна революція вимагала вільної робочої сили для фабрик і заводів, а кріпацтво обмежувало мобільність селян, не дозволяючи їм працювати на нових підприємствах. Таким чином, кріпацтво гальмувало економічний розвиток і впровадження промислових технологій.
10. Аналіз слів В. Каразіна про кризу господарства та вибрані поміщиками шляхи для виходу з цього становища:

- У словах Каразіна відображена криза традиційного феодального господарювання, коли зростання витрат не супроводжувалося зростанням продуктивності. Суспільна суперечність полягала у потребі модернізації та переходу до більш ринкових відносин. Поміщики, щоб впоратися з кризою, почали шукати способи покращити ефективність

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

господарства, зокрема через впровадження нових технологій, оренду землі або навіть звільнення селян, надаючи їм платну працю.

§ 3. Українське національне відродження в Наддніпрянській Україні

1. Суспільно-політичні течії в середовищі українського дворянства на початку XIX ст.

- У середовищі українського дворянства існували дві основні течії: автономістична (або українофільська), що прагнула відродження автономії України в межах Російської імперії, збереження національних традицій та мови; і імперська (або русофільська), що підтримувала інтеграцію в російське суспільство, вважаючи себе частиною єдиного російського народу.

2. Складові національної ідеї:

- Національна ідея складається з таких елементів, як мовна, культурна, історична та соціально-економічна єдність. Також до національної ідеї належать прагнення до політичної незалежності, самоідентифікація народу та відстоювання прав національної спільноти.

3. Соціальні й культурні підвалини національного відродження на Лівобережжі:

- Процес національного відродження на Лівобережжі був зумовлений розвитком освіти, зростанням інтересу до української

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

мови та культури, а також діяльністю інтелігенції, яка почала усвідомлювати себе частиною окремого українського народу. Важливими були збирання фольклору, написання історичних праць та зростання національної свідомості серед освічених верств населення.

4. Конфлікт між українською соціальною верхівкою та Російською імперією:

- Українська соціальна верхівка прагнула збереження своїх прав та автономії в межах Російської імперії. Проте політика Росії, спрямована на централізацію та русифікацію, позбавляла українську шляхту та дворянство їхніх привілеїв і національної ідентичності. Це спонукало патріотично налаштованих українців до захисту своїх національних інтересів і культурної спадщини.

5. Механізм переходу від ідеї народності до національної ідеї, від народу до нації:

- Перехід від ідеї народності до національної ідеї полягав у переході від культурного усвідомлення національної спільноти до політичного прагнення самовизначення. Це включало формування почуття єдності серед народу, який почав сприймати себе як націю з правом на політичну автономію або незалежність. У цьому процесі важливу роль відігравала інтелігенція, яка популяризувала національну ідею через літературу, історію та просвіту.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

6. Напрями діяльності та історичні уроки Новгород-Сіверського гуртка:

- Новгород-Сіверський гурток, що складався з української інтелігенції, займався дослідженням української історії, популяризацією національних ідей і культурною діяльністю. Вони підкреслювали важливість збереження національної самобутності, критикували русифікацію і сприяли розвитку національної свідомості. Їхня діяльність стала важливим прикладом для подальших національних рухів.

7. Особливості національного відродження на Слобожанщині щодо народницької та національної ідеї:

- На Слобожанщині національне відродження відзначалося сильними народницькими ідеями, орієнтованими на підтримку селянства, його традицій та фольклору. Водночас тут поступово формувалася і національна ідея, яка включала усвідомлення окремішності українців і потребу в захисті своєї культури та мови. Народницька основа сприяла поширенню національної свідомості через культурні й освітні ініціативи серед простого народу.

§ 4. Кирило-Мефодіївське братство

1. Відомі члени Кирило-Мефодіївського братства:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Серед відомих членів братства були Тарас Шевченко, Микола Костомаров, Пантелеймон Куліш, Василь Білозерський. Вони були основними ідеологами та організаторами діяльності братства, які прагнули до відродження української культури і національної ідентичності.

2. Символічні атрибути таємного товариства:

- Атрибути братства включали символи християнства та образи святих Кирила і Мефодія, які виступали символами просвітництва і єднання слов'янських народів. Також використовувалися національні символи, що підкреслювали прагнення до відновлення української самостійності.

3. Коротка характеристика найвизначніших постатей Кирило-Мефодіївського братства:

- Микола Костомаров – історик і громадський діяч, основний ідеолог братства, автор ідеї федерації слов'янських народів.
- Тарас Шевченко – поет і художник, символ національного відродження, який через свою творчість поширював ідеї свободи і національної ідентичності.
- Пантелеймон Куліш – письменник, філолог, один із засновників української літературної мови, активний учасник національного руху.
- Василь Білозерський – видавець і публіцист, який займався організаційними питаннями діяльності братства.

4. Головні ідеї братства:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Братство виступало за свободу і рівність всіх слов'янських народів, утворення федерації слов'янських республік, ліквідацію кріпацтва та соціальних нерівностей. Вони прагнули до культурного і національного відродження України і забезпечення прав людини.

5. Логіка обґрунтування провідної ролі України в майбутній федерації слов'янських народів:

- Братчики вважали, що Україна, завдяки своєму географічному положенню, історичному досвіду і демократичним традиціям козацтва, може стати центром майбутньої федерації, яка об'єднає слов'янські народи на засадах рівності, свободи та братерства.

6. Напрями громадсько-політичної діяльності братства:

- Братство займалося просвітницькою діяльністю, поширювало національні ідеї, виступало за скасування кріпацтва, популяризувало ідею слов'янської єдності і національної свободи. Також воно сприяло розвитку національної культури та освіти.

7. Історичне значення братства в розвитку національно-визвольного руху України:

- Кирило-Мефодіївське братство стало першою організацією, яка сформулювала ідеї національної свободи та федерації слов'янських народів. Воно заклало основи національно-визвольного руху, сприяло формуванню національної свідомості, ідеї

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ОРГ

незалежності та політичних прав для українців, які вплинули на наступні покоління українських діячів.

§ 5. Загальноросійський і польський визвольні рухи на теренах України

1. Причини виникнення осередків російського декабристського руху в Україні:

- Декабристський рух поширився в Україні, оскільки тут було розміщено багато військових частин, які підтримували ідеї свободи та реформ. Українські землі, що перебували під владою Російської імперії, також мали значний контингент освіченої інтелігенції та офіцерства, які прагнули до змін і реформ, виступаючи проти самодержавства і кріпосництва.

2. Форми опору українських селян у захисті своїх соціальних інтересів:

- Селяни застосовували різні форми опору: повстання, відмова від сплати податків, саботаж примусової праці, втеча з маєтків, а також участь у селянських заворушеннях проти поміщиків. Вони також створювали таємні товариства, де обговорювали можливість повалення влади поміщиків.

3. Походження і значення слів «декабристи» і «народиця»:

- Декабристи – це учасники російського революційного руху, які організували

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

повстання в грудні (російською «декабрь») 1825 року проти царя. Вони виступали за конституційні реформи, скасування кріпацтва та обмеження влади імператора.

- Народиця – термін, що вживався для позначення представників народного руху, часто пов'язаних з опором проти самодержавства і прагненням до національного або соціального визволення.

4. Масонські ложі в Україні та їхня ідеологія:

- Масонські ложі в Україні не мали національної ідеології, оскільки були частиною загальноєвропейського масонського руху, що проголошував ідеали гуманізму, братерства та морального вдосконалення, але не обов'язково прагнув національного визволення. Їхні ідеї були спрямовані на соціальну і духовну єдність, а не на створення незалежних національних держав.

5. Коментар до вислову «Російська імперія – тюрма народів»:

- Вислів означає, що Російська імперія була багатонаціональною державою, де різні етнічні групи зазнавали обмежень у правах та культурному розвитку. Влада проводила політику русифікації, пригнічуючи мови, культури та релігії підкорених народів, що створювало атмосферу безправ'я та дискримінації.

6. Устим Кармалюк як історична постать:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Устим Кармалюк, відомий як захисник селян від утисків поміщиків, був народним месником, який виступав проти соціальної несправедливості. Він організовував повстання та напади на маєтки, відбираючи майно і роздаючи його селянам. Кармалюк може бути охарактеризований як борець за соціальні права, символ народного спротиву проти гноблення.

7. Вплив російського і польського повстань на українську свідомість:

- Події польського та російського національно-визвольних рухів сприяли формуванню національної свідомості серед українців, підкреслюючи ідеї свободи та прав народів на самовизначення. Українці бачили, що інші народи також борються за незалежність, що спонукало до осмислення власної національної ідентичності.

8. Причини переходу солдат і офіцерів на бік польського повстання 1830-1831 рр. та байдужість українців до повстання:

- Деякі солдати та офіцери підтримували повстання, бо були невдоволені жорстокістю самодержавства і сподівалися на зміни, які могли б прийти з перемогою поляків. Однак більшість українців не підтримували повстання, оскільки польські землевласники та аристократія часто виступали пригноблювачами для українського селянства, що викликало відчуження до польського руху.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

9. Теза: «Декабристський рух на теренах України не був українським»:

- Декабристський рух на території України справді не був національно-українським, оскільки мав загальноросійський характер, ідеологія якого була спрямована на реформування Російської імперії загалом. Хоча серед декабристів були українці, вони не ставили на перше місце питання національного визволення України, а виступали за реформи в імперії.

§ 6. Українські землі в складі Австрійської імперії

2. Зміст понять:

- Кметь – селянський господар, що в середньовіччі перебував у залежності від феодала й обробляв його землю.
- Домінія – земельне володіння, що належало феодалові, на якому працювали залежні селяни.
- Антиреформи – дії, спрямовані на скасування або обмеження раніше впроваджених реформ, як реакція на суспільні зміни або впливи з боку державної влади.
- Опришок – термін походить від угорського слова "oprichok," що означає "розбійник" або "людина, яка діє поза законом"; в Україні опришки були учасниками повстанських рухів, зокрема в Карпатах, які боролися проти феодального гніту.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

3. Причина введення терміна «греко-католики» Марією-Терезією:

- Марія-Терезія ввела термін «греко-католики», щоб підкреслити культурну та релігійну ідентичність цієї конфесії в Австрійській імперії, замість старого терміна «уніати», який міг мати негативні конотації. Це також було зроблено з метою інтеграції українського населення, водночас визнаючи його особливості.

4. Види політики асиміляції в Західній Україні:

- Культурна асиміляція: нав'язування польської або німецької мови в школах і адміністративних установах.
- Релігійна асиміляція: спрямування на поширення католицизму серед греко-католицького населення.
- Економічна асиміляція: обмеження економічних можливостей українців, щоб сприяти переходу їх у польське або австрійське суспільство.

5. Приклади наївного монархізму серед західноукраїнських селян:

- Селяни часто вважали, що монарх є їхнім захисником від місцевих поміщиків і чиновників. Вони вірили, що імператор (наприклад, Франц Йосиф) дбає про їхні інтереси, і були готові протестувати, сподіваючись на підтримку з боку монарха.

6. Соціальна і національна структура західноукраїнських регіонів:

MATEMATIKA-DOMA.ORG

- Соціальна структура складалася переважно з селянства, яке було найбільшим класом, а також невеликої кількості інтелігенції та духовенства. Національно населення було переважно українським у селах, тоді як у містах проживали поляки, євреї та німці.

7. Реформи австрійського освіченого абсолютизму:

- Австрійська влада реформувала освіту, вводячи обов'язкове навчання для дітей. Також було обмежено вплив церкви в освітніх питаннях і проведено певні реформи в церковних установах для підпорядкування їх державному контролю.

8. Форми соціального протесту західноукраїнських селян:

- Протести включали масові повстання, відмову від сплати податків, пасивний опір (ігнорування наказів), втечу від примусової праці, а також колективні звернення до уряду з петиціями.

9. Порівняння політики Австрійської та Російської імперій щодо українських земель і населення:

- Австрійська імперія більше зосереджувалась на асиміляційних політиках через культурний вплив і обмеження прав українців, але дозволяла певні культурні ініціативи.
- Російська імперія проводила жорстку політику русифікації, забороняючи українську мову та культуру і накладаючи

МАТЕМАТИКА.ДОМА.ОРГ

суворі обмеження на українське суспільне та культурне життя.

§ 7. Пробудження національного життя в Західній Україні

1. Найвідоміші імена та справи закарпатських будителів і галицьких просвітників, членів «Руської трійці»:

- Закарпатські будителі: Олександр Духнович – письменник і просвітник, який прагнув до розвитку національної свідомості закарпатських русинів.
- Члени «Руської трійці»: Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич та Яків Головацький. Вони займалися збором фольклору, написанням творів українською мовою, виданням альманаху «Русалка Дністровая», який мав на меті пробудити національну свідомість українців Галичини.

2. Визначення понять:

- Будитель – діяч, який займався культурним і національним відродженням народу, пробуджуючи його свідомість і національну ідентичність.
- Язичіє – штучна мова, що поєднувала риси української, церковнослов'янської і польської мов, використовувалася в деяких просвітницьких колах Галичини.
- Кормча книга – середньовічний юридичний збірник церковних і світських законів, важливий для регулювання релігійного життя.

MATEMATIKA-DOMA.ORG

- Церковні ієрархи – священнослужителі високих ступенів церковної влади, які мають значний вплив на релігійне та суспільне життя.
- Альманах – періодичне видання, яке об'єднує твори різних авторів, часто присвячене літературним або національним питанням.

3. Церковні реформи віденського уряду і їх вплив на «будительство»:

- Реформи сприяли послабленню впливу латинського духовенства і розширили можливості для розвитку українських греко-католицьких церков і шкіл, що дало змогу посилити культурне та національне відродження.

4. Успіхи та невдачі товариства галицьких греко-католицьких священиків у просвітницькій діяльності:

- Успіхи: вони сприяли збереженню національної ідентичності, відкривали школи, видавали релігійні книги українською мовою.
- Невдачі: діяльність була обмежена через тиск австрійської влади та конфлікти з латинським духовенством, що гальмувало повноцінне національне відродження.

5. Напрями роботи «Руської трійці»:

- Збір фольклору, написання літературних творів українською мовою, видання альманаху «Русалка Дністровая», спрямованого на піднесення національної

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

свідомості і популяризацію української мови та культури.

6. Ідейні основи галицьких просвітників, закарпатських будителів і «Руської трійці»:

- Відродження української мови, збереження культурної ідентичності, боротьба проти асиміляційної політики, популяризація історії та культури України. Вони прагнули до створення національної свідомості серед українців і до збереження релігійної самобутності.

7. Реакція греко-католицьких ієрархів на альманах «Русалка Дністровая»:

- Деякі ієрархи сприйняли альманах як загрозу релігійним і політичним засадам, оскільки він сприяв національному самоусвідомленню українців, що могло підірвати контроль Австрійської імперії та релігійну ієрархію.

8. Чому М. Шашкевич не міг бути членом проросійської організації:

- Маркіян Шашкевич був палким прихильником української мови і культури, а проросійські організації часто нехтували українською самобутністю. Він прагнув до відродження саме української національної свідомості, а не до інтеграції з російською культурою, тому його ідеали суперечили цілям проросійських груп.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

§ 8. Європейська революція 1848–1849 рр. в українських регіонах Австрійської імперії

3. Суспільні зміни, принесені «весною народів» на українські землі:

- «Весна народів» у 1848 році стала хвилею революційних рухів у Європі, що призвело до значних суспільних змін і на українських землях. Основні зміни включали: скасування кріпацтва в Австрійській імперії, створення Головної Руської Ради, активізацію національно-культурного відродження, поширення ідей демократизації та народовладдя.

4. Склад і питання, якими займалося перше українське парламентське представництво:

- Перше українське парламентське представництво в Австрійській імперії складалося з представників Галичини і Буковини, які займалися питаннями захисту прав українського населення, скасування кріпацтва, розширення можливостей освіти українською мовою та розвитку національної культури.

5. Причина повторного закону про скасування панщини в 1848 році:

- Незважаючи на скасування панщини Йосифом II у 1785 році, фактично вона продовжувала існувати у вигляді різних форм залежності селян від поміщиків. Повторний закон про скасування панщини в 1848 році мав на меті остаточно ліквідувати

MATEMATIKA-DOMA.ORG

цей пережиток, зняти соціальну напругу та усунути можливі конфлікти.

6. Механізм організації українського суспільства довкола Головної руської ради і роль газети «Зоря Галицька»:

- Головна Руська Рада стала центром національного життя українців, організовуючи їх для боротьби за права та культурний розвиток. Газета «Зоря Галицька» була важливим засобом інформаційної підтримки, розповсюдження національних ідей і зміцнення національної свідомості серед українців.

7. Національна програма Головної руської ради:

- Програма включала вимоги до політичної автономії, розвиток освіти українською мовою, захист прав українського населення, а також заклик до єднання всіх українців в Австрійській імперії.

8. Порівняння національної програми та конкретних справ Головної руської ради:

- Програма була спрямована на захист прав і розвиток культури українців, а серед конкретних справ – створення українських шкіл, підтримка видавничої діяльності та активізація просвітницької роботи.

9. Суперечливість подій: австрійський цісар скасовує панщину, а селяни піднімаються на повстання:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Незважаючи на формальне скасування панщини, реальні зміни були повільними, а селяни все ще залежали від поміщиків, що спричинило соціальну напругу. Селяни прагнули негайного покращення умов життя, і коли цього не сталося, вони почали повстання проти залишків феодальних порядків.

§ 9. Освіта і наука в Україні наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

1. Найвидатніші українські вчені першої половини XIX ст. і результати їхніх досліджень:

- Михайло Максимович – історик і ботанік, досліджував українську історію та фольклор, зробив великий внесок у розвиток слов'янознавства.
- Іван Котляревський – письменник і просвітник, автор «Енеїди», що стала першим літературним твором, написаним українською мовою.
- Петро Гулак-Артемовський – поет, етнограф і перекладач, активно досліджував український фольклор.
- Тарас Шевченко – художник і поет, який своїми творами вплинув на формування національної свідомості українців.

2. Система освіти наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. і типи навчальних закладів:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Система освіти включала початкові, середні, духовні та вищі навчальні заклади. Чотири типи навчальних закладів:
  - Початкові школи – навчали основ грамоти.
  - Гімназії – забезпечували середню освіту для більш заможних верств населення.
  - Духовні семінарії – готували кадри для церкви.
  - Університети – надавали вищу освіту, були центрами наукової діяльності (наприклад, Київський університет).

3. Поняття «вільнодумство», «приватний пансіон», «матиця»:

- Вільнодумство – прагнення мислити самостійно, критикуючи або відхиляючи офіційні догми.
- Приватний пансіон – приватний навчальний заклад для виховання дітей заможних сімей.
- Матиця – культурно-просвітницьке товариство, яке займалося виданням і поширенням літератури рідною мовою, зокрема підвищенням національної свідомості.

4. Тип товариства, яке уособлювала «Галицько-Руська матиця» і її функції:

- «Галицько-Руська матиця» була культурно-просвітницьким товариством, що займалося виданням книг українською мовою, поширенням освіти та розвитком української національної культури.

5. Чому царат, хай і недостатньо, але сприяв розвитку освіти:

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

- Російська імперія сприяла розвитку освіти, оскільки освічене населення було необхідне для управління державою. Однак, цей розвиток контролювався, щоб уникнути поширення революційних ідей. Освіта надавалася таким чином, щоб слугувати імперським інтересам і формувати лояльність до влади.

6. Використання системи освіти Російською імперією в своїх інтересах:

- Система освіти використовувалася для русифікації українців, впроваджувалася заборона на викладання українською мовою. Метою було формування лояльних громадян, які не мали б національної ідентичності, відмінної від російської.

7. Умови розвитку української культури в кінці XVIII – на початку XIX ст. і наслідки:

- Основні умови: обмежений економічний розвиток, контроль над культурою з боку влади, національне відродження через просвітницькі товариства. Позитивні наслідки включали зростання національної самосвідомості та інтерес до української мови, але існували негативні наслідки у вигляді обмежень з боку влади та русифікації.

8. Імперські задуми щодо ролі університетів та їхній реальний вплив:

- Університети мали сприяти формуванню лояльного до імперії населення, однак вони стали осередками національної

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

самосвідомості, де зароджувалися революційні та націоналістичні ідеї. Невідповідність між імперськими задумами та реальним впливом була спричинена прагненням студентів і викладачів до пошуку власної ідентичності.

§ 10. Розвиток української літератури. Становлення сучасної української літературної мови

1. Ланцюжок творців сучасної української мови і літератури, починаючи з І. Котляревського:

- Іван Котляревський – «Енеїда» (перша друкована книжка українською мовою, яка започаткувала нову українську літературу).
- Григорій Квітка-Основ'яненко – засновник української прози, автор повістей «Маруся» та «Конотопська відьма».
- Тарас Шевченко – поет і художник, його творчість заклала підвалини національної ідентичності українців.
- Пантелеймон Куліш – письменник, історик, автор «Чорної ради», першого історичного роману українською мовою.
- Марко Вовчок – письменниця, авторка соціальних повістей, які порушували питання соціальної несправедливості.
- Іван Нечуй-Левицький, Михайло Старицький, Іван Франко – продовжили традиції Котляревського і Шевченка, розвиваючи різні жанри української літератури.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

2. Роздуми над висловом І. Франка:

- Вислів І. Франка стосується Тараса Шевченка. Франко підкреслює, що Шевченко, походячи з простих селян і колишніх кріпаків, досяг величі в культурному та духовному розвитку, став символом української культури і національного відродження. Шевченко своїм прикладом проклав шлях новим поколінням, показавши, що кожна людина має право на культурний і духовний розвиток.

3. Вагомі здобутки Є. Гребінки, Г. Квітки-Основ'яненка, П. Куліша в розвитку української мови і літератури:

- Євген Гребінка – автор байок, поетичних творів, які сприяли популяризації української мови.
- Григорій Квітка-Основ'яненко – засновник української прози, його твори стали класикою і надихали інших авторів писати українською мовою.
- Пантелеймон Куліш – автор «Чорної ради», історичного роману українською мовою; також Куліш створив перший український фонетичний правопис («кулішівка»), який став основою сучасної орфографії.

4. Культурні традиції та нові ідеї в творчості І. Котляревського:

- Іван Котляревський продовжив традиції народного фольклору та гумору, а також використав елементи барокової культури, притаманної українській літературі XVII-

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

XVIII століть. Його «Енеїда» стала першим літературним твором, написаним українською мовою, що показувало українську мову як літературну та здатну передавати багатство культури. Нові ідеї Котляревського включали сатиру на соціальні проблеми та змалювання життя простих українців.

5. Теми і напрями творчості Т. Шевченка:

- Тарас Шевченко у своїх творах порушував теми соціальної несправедливості, кріпацтва, національного відродження, свободи і людської гідності. Його творчість розвивала патріотичні й національно-визвольні ідеї, що вивели українську літературу на новий рівень, зробивши її інструментом боротьби за національні права і соціальну справедливість.

6. Роль «Енеїди» І. Котляревського у розвитку сучасної української мови і літератури:

- «Енеїда» Івана Котляревського стала першим твором, який заклав основу сучасної української літературної мови. Це було відображенням народної мови та культури, що надихнуло наступних письменників розвивати українську літературу, використовуючи живу мову народу.

7. Чому П. Гулак-Артемовський залишив заняття літературою:

- П. Гулак-Артемовський, ймовірно, залишив літературну діяльність через складні політичні умови і утиски, що панували в

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Російській імперії щодо української культури. Він був змушений працювати у сфері науки та освіти, де його діяльність була менш помітною і безпечною.

8. Чому М. Гоголь не писав українською мовою:

- Микола Гоголь жив і працював у Російській імперії, де українська мова не визнавалася офіційною. Умови розвитку української культури були складними, а російська мова надавала йому більше можливостей для успіху і широкої аудиторії. Крім того, Гоголь прагнув звернутися до загальноімперської аудиторії, і його творчість відбувалася в умовах, де українська мова була під забороною в багатьох аспектах публічного життя.

§ 11. Музика, театр, образотворче мистецтво, архітектура

1. Найвидатніші представники музичного, театрального, образотворчого мистецтва й архітектури України:

- Музичне мистецтво: Микола Лисенко – композитор, який створив першу українську оперу «Наталка Полтавка» і заклав основу української музичної культури.
- Театральне мистецтво: Іван Карпенко-Карий – драматург і актор, один із засновників українського професійного театру.
- Образотворче мистецтво: Тарас Шевченко – художник і поет, відомий своїми

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

живописними роботами на історичну і народну тематику.
- Архітектура: Володимир Ніколаєв – архітектор, який створив багато будівель в Києві у стилі неокласицизму.

2. Твір І. Карпенка-Карого як «праматір» українського народного театру:

- Твір «Наталка Полтавка» Івана Котляревського вважається праматір'ю українського театру, оскільки цей твір став першим драматичним твором, що поклав початок народному українському театру, пізніше розвиненому Карпенком-Карим.

3. Напрям розвитку культури, який спонукав митців звертатися до тем з життя народу:

- Це був напрям романтизму, який прагнув звернутися до народних тем, історії, фольклору та традицій, що сприяло піднесенню національної самосвідомості та відображенню життя народу у мистецтві.

4. Визначення понять «романтизм» і «класицизм»:

- Романтизм – художній напрям, що прагне висвітлювати ідеали свободи, індивідуальності, звертається до природи, історії, фольклору і фантазії, часто з акцентом на емоції та чуттєвість.
- Класицизм – художній напрям, що ґрунтується на гармонії, симетрії, дисципліні, наслідуванні античних зразків і раціоналізму.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

5. Музичні й пісенні заходи поза церковними стінами:

- В XIX ст. організовувалися народні свята, ярмарки, вечорниці, на яких звучала народна музика та пісні. Такі заходи сприяли збереженню народних традицій і розвитку національної культури.

6. Етапи розвитку українського театру у першій половині XIX ст.:

- Початковий етап: драматичні постановки з народного життя, твори І. Котляревського.
- Формування професійного театру: розвиток театральних труп і гастролей, поява нових драматургів, як Карпенко-Карий.
- Розвиток національного репертуару: постановка творів, що відображають національні й соціальні проблеми.

7. Визначальні ознаки архітектури першої половини XIX ст.:

- Стиль класицизму: використання симетрії, простоти форм, античних елементів, колон, фронтонів, що виражали строгість і велич. Приклад: університет святого Володимира в Києві.

8. Ознаки картин українських художників першої половини XIX ст.:

- Тематика природи, побуту селян, портрети, національні костюми, використання світлих і темних відтінків, а також акцент на деталях. Приклад: роботи Тараса Шевченка, які відображають народне життя.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

9. Принципи розвитку українського образотворчого мистецтва, утверджені Т. Шевченком:

- Звернення до тем з народного життя, акцент на історичній пам'яті, патріотизмі, вираження національної ідентичності через мистецтво. Приклади його робіт – «Катерина», «Селянська родина», що зображають реалії життя українців.

§ 12. Україна в міжнародних відносинах у середині XIX ст.

4. Роль європейських народів у середині XIX ст. і вплив європейських держав:

- У середині XIX ст. посилилися національно-визвольні рухи, і багато європейських народів прагнули до незалежності та створення власних національних держав. Європейські держави, такі як Великобританія, Франція, Австрія, намагалися використовувати ці рухи для збереження чи зміцнення свого впливу в Європі, зокрема через створення союзів або підтримку конкретних народів, щоб зберегти баланс сил і запобігти домінуванню однієї з держав.

5. Причини Східної (Кримської) війни:

- Причинами війни стали прагнення Російської імперії розширити свій вплив на Балканах і отримати контроль над чорноморськими протоками, що

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

загрожувало інтересам Великобританії і Франції. Війна почалася через конфлікт інтересів між Росією, яка виступила ініціатором, і європейськими державами, які прагнули зберегти рівновагу та обмежити вплив Росії.

6. Господарські, демографічні та соціальні втрати України через Східну війну:

- Східна війна призвела до економічних труднощів, оскільки значна частина ресурсів була спрямована на військові потреби. Втрата населення через призов до армії та соціальні негаразди, пов’язані з мобілізацією, позначилися на демографічній ситуації. Соціальні втрати включали посилення бідності серед селянства та погіршення умов життя, особливо на південних територіях.

7. Причини капітуляції російської армії в Севастополі:

- Капітуляція стала наслідком тривалої блокади, виснаження ресурсів і відсутності належної підтримки з боку інших частин Російської імперії. Крім того, технічна перевага союзників, зокрема сучасне озброєння і військова тактика, зіграли важливу роль у поразці російської армії.

8. Соціальні виступи в Україні, пов’язані зі Східною війною:

- Війна сприяла посиленню соціального незадоволення серед населення, особливо селян, через підвищення податків і

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

рекрутських наборів. Це призвело до зростання соціальної напруги і підготовки до реформ, включаючи скасування кріпацтва, яке стало необхідним для запобігання заворушенням.

9. Розгляд «українського питання» європейськими державами у середині XIX ст.:

- У цей період «українське питання» полягало в прагненні українців до культурної автономії і захисту своїх прав у складі імперій. Німеччина, Австрія, Туреччина та Росія по-різному ставилися до цього питання. Австрія, контролюючи Галичину, дозволяла певні культурні ініціативи, тоді як Росія проводила політику русифікації. Російські демократи підтримували ідеї про права народів, але водночас імперська політика гальмувала будь-які автономістські рухи.

§ 13. Селянська реформа 1861 р. та реформи 1860–1870-х років

1. Словосполучення «реформи згори», «революція знизу», «тимчасово зобов’язаний стан»:
   - «Реформи згори» означає, що реформи ініціюються владою, верхівкою суспільства, щоб запобігти революційним змінам з боку мас.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- «Революція знизу» – зміни, які виникають у результаті народного невдоволення та тиску з боку низів суспільства.
- «Тимчасово зобов'язаний стан» – статус селян після скасування кріпацтва, коли вони залишалися тимчасово зобов'язаними сплачувати оброк або виконувати панщину до остаточного викупу землі.

2. Поняття «гласний», «земство», «земська управа»:
- Гласний – виборний представник від громадськості в органах місцевого самоврядування (земствах).
- Земство – орган місцевого самоврядування, який займався питаннями освіти, медицини, дорожнього будівництва, а також збирав податки.
- Земська управа – виконавчий орган земства, який здійснював рішення зборів земства.

3. Причини селянської реформи 1861 р. та кінцева дата:
- Причини: економічна неефективність кріпосної праці, соціальна напруга через селянські виступи, прагнення модернізувати імперію.
- Дата: реформа була затверджена указом імператора Олександра II 19 лютого 1861 року.

4. Порівняння становища колишніх поміщиків, дворових і державних селян після реформи:
- Колишні поміщики зберегли значну частину своєї землі та продовжували контролювати селян, які орендували землю.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Дворові селяни залишалися без землі, оскільки реформа не передбачала надання їм земельних наділів.
- Державні селяни отримали землю на кращих умовах, оскільки вже мали певні права на неї, однак їхній викуп був менш обтяжливим.

5. Джерела фінансування і напрями діяльності земств:
- Земства фінансувалися за рахунок місцевих податків, які стягувалися з населення. Їхня діяльність охоплювала освіту, медицину, будівництво доріг та допомогу селянам.

6. Зміни, проведені в ході селянської реформи, та інтереси якого стану вони задовольняли:
- Реформа надала селянам особисту свободу, але водночас зобов'язала їх викупати землю, що було вигідно поміщикам, які отримували компенсацію від уряду. Система викупу була обтяжливою для селян.

7. Парадокс селянської реформи:
- Селяни, які становили найбільшу верству населення, фактично мали обмежений вплив у земствах. Вони часто залишалися залежними від поміщиків і місцевої влади, незважаючи на формальну свободу.

8. Робота земств на користь демократичного розвитку:
- Земства сприяли розвиткові освіти, медицини та громадського самоврядування. Вони забезпечували демократичніші форми управління на місцевому рівні і створювали можливості для участі громадян у вирішенні місцевих питань.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

9. Демократичні перетворення в межах реформ 1860–1870-х років:
   - Включали створення судової реформи з незалежними судами, військової реформи з обов’язковою військовою службою, реформу земств і міського самоврядування, які дали громадам більше прав і можливостей.
10. Оцінка селянської реформи з боку М. Некрасова:

- Некрасов висловив думку, що хоча селяни і отримали формальну свободу, вони не стали щасливішими через важкі умови викупу та залежність від землевласників. Реформа не вирішила соціальних проблем і залишила селян в економічній скруті.

§ 14. Модернізаційні процеси в господарському житті України

1. Особливості модернізації промисловості й сільського господарства в Україні:
   - Модернізація промисловості супроводжувалася розвитком металургійної, вугільної промисловості на сході України, зокрема в Донецькому басейні. У сільському господарстві застосовувалися нові машини, але цей процес був повільним, і аграрний сектор залишався основою економіки. Впливали також колоніальні умови, в яких Україна виступала як ресурсний придаток до Російської імперії.
2. Визначення понять:
   - Монополія – ситуація, коли один виробник або компанія контролює цілу галузь або

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

ринок, що дозволяє йому регулювати ціни та обмежувати конкуренцію.
- Агрофірма – велике сільськогосподарське підприємство, що займається вирощуванням, переробкою та реалізацією продукції.
- Урбанізація – процес зростання міст та збільшення частки міського населення.
- Колоніальна мережа залізниць – мережа залізниць, побудована для вивезення ресурсів з колоній до метрополії, а не для сприяння внутрішньому розвитку.

3. Різниця між прусським та американським шляхами розвитку капіталізму в сільському господарстві:
- Прусський шлях – розвиток капіталізму відбувається на основі великих поміщицьких господарств, де селяни залишаються залежними.
- Американський шлях – фермерський капіталізм, де земля належить дрібним власникам, що сприяє незалежності фермерів і розвитку індивідуального господарства.

4. Розвиток залізниць від колоніального до промислового етапу та тип залізниць у XIX ст.:
- Залізниці спочатку будувалися для вивезення сировини (колоніальний тип), але поступово вони стали важливими для внутрішньої промисловості та торгівлі. У XIX ст. залізниці в Україні переважно мали колоніальний характер, спрямований на транспортування зерна і сировини.

5. Процес урбанізації в Україні, позитивні та негативні прояви:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Урбанізація призвела до зростання міст і підвищення рівня зайнятості, розвитку промисловості. Проте також були негативні наслідки, такі як перенаселення, погіршення санітарних умов, висока смертність і соціальні конфлікти через економічну нерівність.

6. Механізм виникнення перших монополій в українській промисловості:
- Монополії виникали через концентрацію виробництва, коли великі підприємства поглинали дрібні, отримуючи контроль над ринками. Це також було спричинено колоніальним характером економіки, де деякі галузі перебували під контролем обмеженого кола осіб або компаній.

7. Причина невідповідності розвитку сільського господарства і добробуту селян:
- Хоча товарне виробництво розвивалося, умови праці і життя селян залишалися важкими через нерівномірний розподіл прибутків, високі податки та експлуатацію. Реформи були недостатніми для значного покращення умов життя більшості селян.

8. Причини скорочення українського населення в містах:
- Російська імперія проводила політику русифікації, а українці часто стикалися з дискримінацією в містах. Це призводило до того, що вони залишалися в сільській місцевості, де зберігалися традиції та мова.

§ 15. Українське суспільство в другій половині XIX ст.

1. Центри робітничого руху в Україні:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Основними центрами робітничого руху в Україні наприкінці XIX – на початку XX століття були міста з розвинутою промисловістю: Харків, Київ, Катеринослав (Дніпро), Одеса та Донбас (особливо Юзівка, нині Донецьк).

2. Верстви, на які розшарувалося селянство після реформи 1861 р.:

- Після реформи селянство розділилося на заможних селян, які змогли викупити великі наділи, середніх селян, які мали обмежену землю, та бідних селян, які залишилися з мінімумом землі або без неї.

3. Різниця між сезонними й промисловими робітниками:

- Сезонні робітники працювали лише певну частину року (наприклад, під час збору врожаю) і часто залишалися прив’язаними до сільського господарства, тоді як промислові робітники мали постійну роботу в заводах або шахтах і повністю залежали від зарплати.

4. Історичні обставини, що зумовили слабкість буржуазії та незначне число українців у ній:

- Українська буржуазія була слабкою через колоніальну політику Російської імперії, яка обмежувала розвиток місцевої економіки. Крім того, багато промислових підприємств належали росіянам або іноземцям, що залишало українців на нижчих рівнях суспільства.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

5. Причини занепаду дворянства після реформи 1861 р.:

- Дворянство втратило безкоштовну працю кріпаків, а також джерела доходів від землі, оскільки селяни отримали свободу. Багато дворян не змогли адаптуватися до нових умов і втратили свій економічний вплив.

6. Соціальні зміни в середовищі інтелігенції у другій половині XIX ст.:

- Інтелігенція стала відігравати провідну роль у національно-визвольному русі, зростала кількість людей із вищою освітою, формувалися українські культурні й політичні організації, які підтримували ідеї автономії і прав людини.

7. Причини меншої кількості українців серед робітництва:

- Українське населення здебільшого проживало в сільській місцевості, і багато українців залишалися зайнятими в аграрному секторі. Промисловість, що розвивалася в містах, часто залучала робітників із інших частин імперії або з-за кордону.

8. Чинники, які визначали соціальне становище робітників в Україні:

- Низькі зарплати, довгі робочі години, відсутність соціальних гарантій, висока травматичність на виробництві. Умови роботи були важкими, а робітничі права практично не захищалися.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

9. Причина невеликої кількості українців у перших робітничих і соціал-демократичних організаціях:

- Багато робітничих організацій формувалися у великих містах, де українців було менше, ніж представників інших національностей. Крім того, українські робітники часто не мали доступу до освіти, що ускладнювало їхню участь в організованому робітничому русі.

§ 16. Громадівський рух 1860-х – початку 1870-х років

1. Визначення понять:

- Громадівці – члени українських культурних і громадських організацій («Громад»), які займалися просвітницькою діяльністю та підтримкою українського національного руху.
- Україномани – інтелігенція, що пропагувала українську культуру, мову, літературу та історію, виступаючи за національні права українців.
- Хлопомани – молоді представники інтелігенції, здебільшого з польської шляхти, які підтримували селян і прагнули зближення з українським народом, відстоюючи його права.
- «Книжка-метелик» – невелике видання або брошура націоналістичного характеру, яку легко було поширювати серед населення.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

Різні суспільні сили розглядали ці поняття по-різному: влада сприймала їх як загрозу, тоді як українське населення та інтелігенція вбачали в них інструменти культурного відродження.

2. Роль членів Кирило-Мефодіївського братства:

- Вони були першими, хто поставив перед собою завдання національного визволення українського народу, формулювали ідеї незалежності та рівноправності слов'янських народів, що стало основою для майбутнього громадівського руху.

3. Вплив польського повстання 1863–1864 рр. на український національний рух:

- Повстання призвело до посилення репресій з боку Російської імперії, що ускладнило національно-культурну діяльність в Україні. Були запроваджені обмеження на українську мову та видавничу діяльність.

4. Духовне переродження хлопоманів:

- Хлопомани відмовилися від польської ідентичності, перейнялися ідеями служіння українському народу, зокрема селянству, що стало своєрідним символом духовного переродження і підтримки української культури та національної ідеї.

5. Діяльність київської «Громади» та інших громадівських організацій:

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

- Київська «Громада» займалася просвітницькою роботою, підтримкою української літератури, організацією видавництв, просуванням української мови та історії. Вони проводили збори, обговорювали питання національної освіти і самоідентифікації.

6. Політика Валуєвського циркуляра:

- Валуєвський циркуляр 1863 року забороняв друк українською мовою, особливо шкільних підручників та релігійних текстів, обґрунтовуючи це тим, що «української мови не було, немає і не може бути». Це був крок на обмеження українського національного руху.

7. Завдання членів Кирило-Мефодіївського братства та громадівців:

- Братство ставило за мету об'єднання слов'янських народів і національне визволення України. Громадівці займалися просвітництвом і підтримкою національної культури. Їхня діяльність сприяла формуванню національної свідомості та розвитку українського руху.

8. Причини небезпеки української літератури для Російської імперії:

- Російська імперія побоювалася, що література українською мовою сприятиме зростанню національної свідомості, поширенню ідей автономії або незалежності України, що могло загрожувати єдності імперії.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§ 17. Розгортання громадівського руху в останні десятиліття XIX ст.

1. Напрями роботи Південно-Західного відділу Російського географічного товариства:

- Відділ займався дослідженням етнографії, фольклору та історії українського народу. Метою було зібрання матеріалів, які б демонстрували особливості української культури та мови.

2. Вплив Емського указу на український національний рух:

- Емський указ 1876 року забороняв друк і публічне використання української мови, особливо в наукових та освітніх установах. Це уповільнило розвиток української культури та національної свідомості, обмеживши публічний дискурс українською мовою.

3. Культурно-освітня діяльність М. Драгоманова та І. Гаспринського:

- Михайло Драгоманов був відомим публіцистом, який пропагував ідеї національного відродження, демократизації та просвіти серед українців. Він боровся за культурні права українців і розвиток української літератури.
- Ісмаїл Гаспринський займався культурною просвітою кримських татар, підтримував розвиток їхньої мови та освіти, зокрема через видавництво газети «Терджиман» (Перекладач).

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

4. Поради П. Житецького молодим громадівцям:

- Житецький наголошував на важливості глибокого вивчення української мови та культури. Молоді громадівці послухали його поради, активно займаючись науковими дослідженнями, писали праці українською мовою, пропагуючи українську культуру.

5. Робота громадівців у Південно-Західному відділі Російського географічного товариства:

- Громадівці збирали етнографічні та фольклорні матеріали, займалися дослідженням історії українського народу. Вони сприяли збереженню української культурної спадщини, але через репресії їхня діяльність зазнала обмежень.

6. Причини ліквідації Південно-Західного відділу Російського географічного товариства:

- Відділ був закритий через політичні причини: російська влада вважала, що його діяльність сприяє національному руху і може загрожувати стабільності імперії, оскільки він підтримував українську мову та культуру.

7. Завдання «Братства тарасівців»:

- Члени «Братства тарасівців» прагнули здобути національну незалежність для України, боролися за права українців та

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

пропагували ідеї самостійності й демократичного устрою.

8. Суть конфлікту між «старими» і «молодими» громадівцями:

- Старі громадівці підтримували більш поміркковані та легальні форми боротьби за культурні права українців. Молоді громадівці вважали, що слід радикальніше боротися за національні та соціальні права, підтримуючи більш рішучі заходи.

9. Порівняння обставин введення Валуєвського циркуляра й Емського указу:

- Обидва укази були спрямовані на обмеження української мови та культури, але Валуєвський циркуляр забороняв видання освітньої та релігійної літератури українською мовою в 1863 році, тоді як Емський указ 1876 року ще більше обмежив права на публікацію та використання української мови, посиливши репресивну політику.

§ 18. Особливості соціально-економічного розвитку західноукраїнських земель

2. Роз'яснення понять:

- Клаптикова імперія: багатонаціональна імперія, в якій різні народи мають свої традиції, культуру та автономії, що ускладнює її управління. Такий термін часто використовують щодо Австро-Угорщини.

MATEMATIKA-DOMA.ORG

- Крайовий сейм: регіональний законодавчий орган у Австрійській імперії, який мав обмежені повноваження у вирішенні місцевих питань.
- Куріальна виборча система: система виборів, де виборці діляться на курії (групи) за майновим цензом або соціальним статусом, що надає більше впливу багатим верствам населення.
- Сервітутні володіння: земля, яка використовується селянами для випасу худоби, збору дров тощо, але залишається власністю поміщика.

3. Приклади нехтування національними правами українців у Західній Україні:

- Заборона української мови в школах та на державному рівні.
- Непредставництво українців у крайових сеймах і урядових структурах.
- Політичні утиски, обмеження доступу до освіти та дискримінація у громадських установах.

4. Порівняння країн Нового Світу для українських селян-емігрантів:

- США і Канада приваблювали українців через доступність землі, можливість працевлаштування та свободу від кріпосницьких обмежень, які ще залишалися у Європі. Країни Латинської Америки також залучали українців, але в меншій мірі через інші мовні та культурні бар'єри.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

5. Механізм здобуття більшості в Галицькому сеймі польськими поміщиками:

- Куріальна виборча система забезпечувала більшість для польських землевласників, оскільки виборчі права були розподілені таким чином, що перевагу мали багаті поміщики, а не українське селянство, яке становило більшість населення.

6. Причини розвитку лихварства в Західній Україні:

- Високий рівень бідності серед селян і відсутність доступу до банківських кредитів змушували їх звертатися до лихварів. Польські землевласники і міські купці часто ставали лихварями, використовуючи безвихідь селян.

7. Перебіг і наслідки селянської реформи 1848 року:

- Скасування кріпацтва в Австрійській імперії дало селянам особисту свободу, але залишило багато проблем із землею, оскільки селяни мали викуповувати наділи. Багато селян не могли оплатити викупні платежі, що призвело до їх економічної залежності від лихварів і поміщиків.

§ 19. Формування основних течій західноукраїнського суспільно-політичного руху .

1. Відомі громадсько-політичні діячі – представники різних рухів:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Старорусини: Яків Головацький, Іван Наумович.
- Москвофіли: Онуфрій Левицький, Григорій Врецьона.
- Народовці: Михайло Драгоманов, Іван Франко, Олександр Барвінський.

2. Визначення понять:

- Старорусини: представники культурно-політичної течії, що виступала за збереження традицій і вважала українців частиною руського (східнослов'янського) народу.
- Москвофіли: група, що орієнтувалася на культурні та політичні зв'язки з Росією, визнавала єдність українського та російського народів.
- Народовці: рух, що виступав за національне відродження, розвиток української мови, культури і відстоював права українського народу в Австро-Угорщині.

3. Порівняння світоглядних засад старорусинів, москвофілів і народовців:

- Старорусини вважали себе частиною "руського" світу і підтримували культурне злиття з іншими слов'янськими народами.
- Москвофіли прагнули до культурного і політичного зближення з Росією, часто заперечували самостійність української ідентичності.
- Народовці акцентували на окремішності українців як нації, відстоювали культурну та мовну автономію українців у межах Австро-Угорщини.

МАТЕМАТІКА-ДОМА.ORG

4. Механізм переродження старорусинів на москвофілів:

- Деякі старорусини, розчарувавшись у підтримці з боку австрійської влади, почали схилятися до ідей москвофільства, сподіваючись, що Росія допоможе захистити права українців.

5. Зрада українських справ москвофілами:

- Москвофіли активно пропагували ідеї єдності з Росією, підтримували російську мову як основну для українців і виступали проти використання української мови в офіційному житті, що призводило до обмеження національного розвитку українців.

6. Порівняння діяльності товариства народовців із громадівцями Наддніпрянщини:

- Товариство народовців у Галичині зосереджувалося на культурній і просвітницькій діяльності, розвитку української мови і освіти. Громадівці в Наддніпрянщині також працювали над культурним відродженням, але діяли в умовах більш жорстких обмежень з боку Російської імперії.

7. Діяльність Наукового товариства імені Шевченка:

- Товариство займалося дослідженням української історії, мови, літератури та природничих наук. Було осередком

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

української наукової думки і сприяло розвиткові української культури.

8. Роль «Просвіти» в просвітницькій і кооперативній діяльності:

- Діячі «Просвіти» прагнули підвищити національну свідомість українців через освіту, розвиток кооперації та підтримку економічної самодостатності. Вони поширювали українську мову та літературу, засновували бібліотеки і видавали підручники українською мовою.

§ 20. Суспільно-політичний рух у Західній Україні в 1880–1890-х роках

1. Регіон найслабшого розвитку українського національного руху на початку XIX ст.:

- Найслабший розвиток національного руху спостерігався у Східній Україні (Наддніпрянщині) через сувору політику Російської імперії, яка жорстко обмежувала українське культурне та освітнє життя.

2. Вислови «галицькі вибори» та «виборча ковбаса»:

- «Галицькі вибори» означають процес виборів, де основним способом залучення виборців було матеріальне підкуплення.
- «Виборча ковбаса» – символ підкупу виборців харчами та іншими дрібними подарунками, що забезпечувало підтримку кандидатів.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

3. Суспільний поштовх до перебудови діяльності народовців:

- Поштовхом стали соціально-економічні та політичні зміни, що вимагали більш активної участі в суспільно-політичному житті. Народовці перейшли від культурницької до політичної діяльності, почали працювати над національними і соціальними питаннями.

4. Напрямки розвитку єврейського національного руху в Галичині:

- Серед основних напрямків були культурно-просвітницька діяльність, створення єврейських шкіл, розвиток мовної самобутності (ідиш, іврит) та підтримка соціальних і економічних прав єврейського населення.

5. Вплив Емського указу на український національний рух у Західній Україні:

- Емський указ підштовхнув українців Західної України до більш активного національного розвитку, адже вони побачили репресивну політику Росії і намагалися уникнути такої ситуації у своїх регіонах, що призвело до зміцнення культурних і політичних організацій.

6. Міжнародні чинники та польсько-український компроміс «нова ера»:

- Польський уряд Галичини намагався залучити українців до співпраці, враховуючи міжнародний тиск і зростаюче прагнення українців до національних прав. «Нова ера»

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

стала спробою знайти компроміс, але не дала очікуваних результатів.

7. Зобов'язання сторін «новоєврейського компромісу»:

- Польська сторона зобов'язалася підтримувати українські культурні установи, а українці повинні були співпрацювати з польською владою, утримуючись від надмірних вимог щодо політичних змін.

8. Характер польського національного руху в Галичині:

- Польський рух у Галичині базувався на ідеях свободи, справедливості та гуманізму, але він здебільшого не підтримував українські національні права, акцентуючи на польському контролі над регіоном.

9. Причини, чому в Східній Україні громадівці не могли змінити характер своєї діяльності:

- Громадівці в Східній Україні діяли в умовах суворих репресій Російської імперії, яка жорстко контролювала будь-яку політичну діяльність. Це обмежувало можливості для рішучих дій, які могли б призвести до національного відродження.

§ 21. Політизація західноукраїнського руху національного відродження на західноукраїнських землях

1. Пояснення термінів:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Україна irredenta: концепція, що вказує на території, населені українцями, які перебувають під владою інших держав, і прагнення їх до об’єднання з українською нацією.
- Обструкція: метод перешкоджання прийняттю рішень у парламенті шляхом затягування обговорення, внесення великої кількості запитів тощо.
- Музична обструкція: особливий вид обструкції, коли під час парламентських засідань представники певної фракції використовували звуки (музику, шум) для перешкоджання роботі опонентів.

2. Причини, що перешкоджали українським послам діяти в інтересах українців:

- Обмеження прав українців у парламенті, тиск з боку польських і австрійських фракцій, недостатня підтримка серед інших народів Австро-Угорщини.

3. Лідери радикального руху та їхні найвизначніші справи:

- Іван Франко та Михайло Павлик були основними лідерами радикального руху. Вони пропагували соціалістичні ідеї, заснували низку соціалістичних газет і активно виступали за права селян та робітників.

4. Критика радикалами народовців і москвофілів:

- Радикали вважали народовців занадто поміркованими та пасивними у боротьбі за

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

права українців, а москвофілів критикували за їхню проросійську орієнтацію та заперечення української національної окремішності.

5. Причини нейтрального ставлення української фракції до австрійських фракцій:

- Багато українських депутатів прагнули уникати конфліктів з австрійською владою, сподіваючись на підтримку для українських автономних прав, а також через прагматичне співіснування в умовах Австро-Угорщини.

6. Програмні засади та діяльність перших українських політичних партій:

- Перші українські партії, зокрема Руська-українська радикальна партія, зосереджувалися на питаннях соціальної справедливості, підтримці селянства, національній автономії, культурних і політичних правах українців.

7. Причини, чому польські адміністратори терпимо ставилися до обрання українських селян у парламент:

- Польські адміністрації сподівалися на лояльність селян, яких вони вважали менш освіченими та малосвідомими політично. Водночас вони боялися впливової української інтелігенції, яка могла б об'єднати селян для боротьби за права.

8. Соціалістичні та марксистські погляди І. Франка:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Франко підтримував ідеї соціальної справедливості та рівності, але він критично ставився до деяких аспектів марксизму, зокрема до теорії класової боротьби як єдиного шляху до соціальних змін.

9. Що мав на увазі І. Франко, коли казав «залишатися чоловіком»:

- Франко підкреслював важливість зберігати моральні принципи, порядність і людяність, незважаючи на політичну боротьбу та соціальні виклики. Він вважав, що особистісна гідність є фундаментом для будь-якої громадської діяльності.

§ 22. Особливості соціально-економічного розвитку Наддніпрянської України

1. Визначення понять:

- Монополія: ситуація, коли одна компанія або група контролює весь ринок певного товару або послуги, що дозволяє їй встановлювати ціни на свій розсуд.
- Синдикат: об'єднання підприємств однієї галузі для координації своєї діяльності, узгодження цін та обмеження конкуренції.
- Акціонерна компанія: компанія, капітал якої поділений на акції, що належать акціонерам. Вони отримують дивіденди відповідно до кількості акцій, якими володіють.
- Прусський шлях розвитку капіталізму на селі: модель, при якій капіталістичне сільське господарство розвивається без ліквідації поміщицького землеволодіння, а

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

селяни залишаються залежними від великих землевласників.

- Американський шлях розвитку капіталізму на селі: модель, що передбачає створення фермерських господарств, де селяни мають власні землі і працюють на них самостійно.

2. Конкретні справи меценатів:

- Симиренки: активно вкладали в цукрову промисловість і підтримували українську культуру, фінансували видання літератури.
- Терещенки: розвивали цукрову промисловість, будували лікарні, школи, підтримували мистецтво.
- Ханенки: колекціонери мистецтва, сприяли створенню музеїв.
- Харитоненки: займалися розвитком цукрових заводів і благодійною діяльністю.

3. Процес індустріальної модернізації України на початку ХХ ст.:

- Україна стала важливим індустріальним центром Російської імперії завдяки багатим природним ресурсам (вугілля, залізо), розвитку залізниць та великим інвестиціям у промисловість, особливо в металургію та видобуток вугілля.

4. Обставини, що зумовили виникнення монополій:

- Зростаюча конкуренція на ринку, необхідність контролювати ціни і ресурси, а також бажання великих підприємств отримати стабільні прибутки призвели до створення монополій у багатьох галузях.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

5. Розвиток кооперативного руху на Наддніпрянщині:

- Кооперативний рух сприяв об'єднанню селян для спільного ведення господарської діяльності, розвитку кредитних спілок і спільного придбання сільськогосподарської техніки, що підвищувало економічну самостійність селян.

6. Місце підросійської України в економіці Російської імперії на початку XX ст.:

- Україна була основним постачальником зерна, вугілля, металу та інших ресурсів для Російської імперії, що робило її стратегічно важливим економічним регіоном.

7. Причини швидкого індустріального розвитку Наддніпрянщини:

- Наявність природних ресурсів, сприятливе розташування, розвиток залізниць, а також інвестиції з Росії та Західної Європи, зокрема у вугільну та металургійну промисловість, сприяли швидкому зростанню індустріалізації.

8. Сутність процесу індустріальної модернізації:

- Індустріальна модернізація включала розвиток промисловості, збільшення виробництва, впровадження нових технологій, що призводило до урбанізації, збільшення чисельності робітників і змін в економічній структурі суспільства.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§ 23. Політизація українського національного руху

1. Характеристика суспільних верств та їхніх справ у політизації національного руху:

- На початку XX ст. українське селянство, робітники, інтелігенція та дрібна буржуазія активно включалися в політичне життя. Селянство виступало за земельну реформу та соціальну справедливість, робітники прагнули поліпшення умов праці, інтелігенція зосереджувалась на культурному й політичному розвитку, підтримуючи ідеї автономії чи незалежності.

2. Суспільні проблеми, що перешкоджали консолідації української нації:

- Відсутність єдності між різними політичними течіями (самостійники, автономісти), міжрегіональні суперечності, а також вплив Російської імперії, яка всіляко обмежувала політичну діяльність і прагнула асимілювати українців, гальмували процес консолідації.

3. Еволюція поглядів РУП та перетворення на УСДРП:

- РУП (Революційна українська партія) починала як організація, що прагнула соціальних реформ і автономії для України. Згодом, під впливом соціалістичних ідей, РУП трансформувалась у УСДРП (Українську соціал-демократичну робітничу партію), яка виступала за політичні та

MATEMATIKA-DOMA.ORG

соціальні права українців, а також за автономію у складі федеративної Росії.

6. Способи, якими Російська імперія стримувала розвиток національної свідомості:

- Росія впроваджувала цензуру, забороняла українську мову в офіційних сферах, обмежувала діяльність українських культурних організацій, забороняла навчання українською мовою, що значно гальмувало процес національного відродження.

7. Роль буржуазії та інтелігенції в становленні нації:

- Буржуазія фінансово підтримувала культурні проєкти, друк літератури, а інтелігенція активно займалася просвітництвом, виступала за розвиток національної ідентичності та автономію. Ці групи стали провідниками національних ідей серед населення.

8. Небезпека малоросійства для української нації:

- Малоросійство – це прийняття українцями ролі "молодшого брата" у складі Росії, що загрожувало асиміляцією і знищенням національної самобутності, адже українська ідентичність вважалася меншовартісною порівняно з російською.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§ 24. Революція 1905–1907 рр. в Україні

1. Радіозвернення з фразою Шевченка: Перефразовані слова Тараса Шевченка «Схаменіться, будьте люди!» додавали зверненню емоційної сили та національного контексту, адже Шевченко завжди був символом боротьби за права українського народу. Використання його слів посилювало заклик до справедливості та опору гнобленню, робило звернення більш близьким і зрозумілим для українців, нагадуючи про необхідність захищати свою гідність.
2. Слова О. Лотоцького про Державну думу: Лотоцький підкреслює, що створення Державної думи було важливим здобутком у боротьбі суспільства з абсолютною владою самодержавства. Державна дума символізувала обмеження влади царя та певні демократичні зрушення, що стали можливими завдяки тиску громадськості та революційним настроям. Це була значна перемога, але лише перший крок у більш тривалому процесі демократизації.
3. Причини участі українського суспільства в Революції 1905-1907 рр.:

- Соціально-економічна нерівність, важкі умови життя селян та робітників.
- Боротьба за національні права, зокрема право на використання української мови, розвиток української культури та освіти.
- Політичне безправ’я, відсутність демократичних свобод і обмеження впливу громадян на політичні процеси.

MATEMATIKA.DOMA.ORG

- Поширення революційних ідей, що закликали до змін у суспільстві та боротьби з самодержавством.
- Вплив загальноросійських подій і невдоволення реакційною політикою імперської влади.

4. Доцільність вирішення суспільних питань за допомогою зброї: Збройна боротьба часто використовується як крайній захід у ситуаціях, коли інші способи досягнення мети неефективні або придушуються владою. Більшовики вважали, що радикальні зміни можливі лише через революційний підхід, зокрема через збройну боротьбу, щоб усунути існуючу систему. Однак, використання зброї має свої ризики та може призвести до значних втрат серед цивільного населення, що іноді ставить під сумнів етичність такого підходу. У вирішенні суспільних питань важливо балансувати між діалогом і примусовими методами, прагнучи уникнути насильства, де це можливо.
5. Розгортання національного руху під час революції: Революція 1905–1907 рр. стала часом, коли український національний рух отримав можливість для активнішої діяльності. Відбувалися демонстрації, з'являлися нові українські організації та гуртки, видавалися українські газети, що висвітлювали проблеми національної ідентичності. У цей період було сформовано парламентську групу, яка представляла інтереси українців, а також висувалися вимоги щодо автономії України в складі Російської імперії.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

6. Пояснення щодо всеросійського жовтневого політичного страйку 1905 року: Жовтневий політичний страйк став важливим моментом революції, оскільки продемонстрував силу об'єднання робітників і селян у боротьбі проти самодержавства. Страйк призвів до значних поступок з боку царського уряду, включно з виданням Маніфесту 17 жовтня, що обіцяв громадянські права та створення Державної думи.
7. Історичні факти про українську парламентську громаду в Державній думі: З появою української парламентської громади в I Державній думі українці отримали можливість легально представляти свої інтереси на найвищому політичному рівні. Ця громада виступала за права українського народу, автономію України та розвиток української культури і мови, що є свідченням початку активного національного самовизначення.
8. Діяльність українських фракцій у Державних думах: Українські фракції в I і II Державних думах активно виступали за національні права, автономію та реформування системи освіти, щоб дозволити навчання українською мовою. У III і IV Державних думах українські депутати продовжували боротися за соціальні реформи, розширення прав селян і робітників, що було важливим внеском у розвиток національно-визвольного руху.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§ 25. Господарське, політичне й культурне життя України в 1907–1914 рр

1. Внутрішньо- та зовнішньополітичні причини аграрної реформи:

- Внутрішні: зростання соціального невдоволення серед селян через обмеження в землеволодінні, бідність і високі податки, що провокувало селянські повстання і необхідність реформувати аграрний сектор.
- Зовнішні: потреба модернізувати сільське господарство для підвищення продуктивності, що дозволило б Росії залишатися конкурентоспроможною на міжнародних ринках, а також уникнути революційних настроїв серед селянства.

2. Напрями аграрної реформи:

- Столипінська аграрна реформа була спрямована на розпуск селянських громад і створення індивідуальних селянських господарств (ферм), які передбачали закріплення земель за окремими власниками. Це повинно було створити прошарок заможного селянства, лояльного до влади.

3. Ознаки імперського володарювання Росії (справа Бейліса):

- Справа Бейліса 1911 року, коли єврей Менахем Бейліс був неправомірно обвинувачений у ритуальному вбивстві, ілюструвала антисемітську політику імперії. Справа стала проявом дискримінаційного ставлення до національних меншин і

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

використання юриспруденції для підтримки імперських цінностей.

4. Діяльність Товариства українських поступовців (ТУП):

- ТУП було засноване як політична організація, що мала на меті захист українських національних інтересів, зокрема розвиток освіти, культури та мови. Організація виступала за автономію України в складі федеративної Росії і надавала особливу увагу правам українців у культурній сфері.

5. Особливості українського національно-культурного руху 1907–1914 рр.:

- Цей період відзначився активізацією культурних, освітніх і видавничих ініціатив. Відбувалося розширення мережі українських шкіл, збільшення кількості українських періодичних видань і театральних постановок. Активізувалася боротьба за право використовувати українську мову в навчанні та літературі.

6. Засоби масової інформації та демагогія в земельній реформі:

- Пропаганда представляла реформу як "друге визволення селян", акцентуючи увагу на можливості отримати землю в приватну власність. Однак у формулюваннях реформи не враховувалася неспроможність багатьох селян купувати землю та реальна доступність землі, що призводило до незадоволення.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

7. Оцінка успішності столипінської аграрної реформи:

- Хоча реформа справді дала змогу частині селян стати землевласниками, багато істориків зазначають, що значна кількість селян не могла скористатися можливостями реформи через брак коштів і землю, що призвело до соціальної нерівності та посилення напруги.

8. Соціальне напруження через нестачу землі:

- На початку XX ст. середня селянська родина потребувала 5 десятин землі для прожиткового мінімуму, тоді як реальна площа землі на родину становила лише 8,6 десятин, що було недостатньо для забезпечення нормального життя. Це призводило до перенаселення, злиднів і соціального невдоволення, що посилювало прагнення до змін.

§ 26. Соціально-економічне становище Галичини, Буковини й Закарпаття на початку XX ст.

1. Галузі промисловості Західної України:

- На початку XX століття Західна Україна мала кілька основних галузей промисловості, серед яких виділялися:
  - Нафтова промисловість – особливо в районі Дрогобича та Бориславa, де видобували нафту та виробляли нафтопродукти.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Лісова промисловість – займалася виробництвом деревини та виробів з неї, що було особливо важливо в Карпатському регіоні.
- Харчова промисловість – розвивалася переважно завдяки виробництву продуктів харчування, наприклад, борошна, цукру, м'яса.
- Сільська промисловість – орієнтувалася на виробництво сільськогосподарських товарів, наприклад, зерна та продукції для експорту.

2. Порівняння особливостей картелю, синдикату й тресту:

- Картель – це об’єднання підприємств, які домовляються про обсяги виробництва, ціни та інші умови ринку, зберігаючи при цьому свою юридичну та економічну незалежність. Основна мета картелів – обмеження конкуренції без злиття активів.
- Синдикат – це більш інтегроване об’єднання, ніж картель, при якому підприємства координують не лише ціни, але й об’єднують продаж своєї продукції. Синдикат має єдиний орган для збуту продукції, але виробництво залишається в руках окремих підприємств.
- Трест – це найвищий рівень об’єднання, при якому підприємства повністю об’єднуються, зливають свої активи та діють як єдина компанія. Учасники тресту втрачають економічну та юридичну незалежність.

3. Причини й події, пов’язані з першим масовим селянським страйком у Європі:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Перший масовий селянський страйк у Європі, який відбувся в Галичині у 1902 році, мав причини в поганих умовах праці та важкому становищі селян. До основних причин відносяться низькі зарплати, надмірні податки та важкі умови оренди землі. Події цього страйку привернули увагу до проблем селян і стали важливим кроком у боротьбі за їхні права.

4. Ознаки становища промисловості Західної України на початку ХХ ст.:

- Промисловість Західної України на початку ХХ століття характеризувалася низьким рівнем розвитку порівняно з іншими частинами Європи. Це було спричинено відсутністю інвестицій, технологій, а також обмеженими можливостями для експорту через слабку транспортну інфраструктуру. Основними галузями залишалися видобуток нафти, лісова промисловість та легка промисловість.

5. Становище сільського господарства на західноукраїнських землях:

- На початку ХХ століття сільське господарство західноукраїнських земель перебувало у кризовому стані. Земельні наділи були малі, методи ведення господарства залишалися примітивними, а орендна плата була високою. Це призводило до бідності та загальної економічної нестабільності серед селян.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

6. Причини еміграції селян за Атлантичний океан:

- Еміграція селян із Західної України була спричинена важкими соціально-економічними умовами, включаючи бідність, малоземелля та високі податки. Люди шукали кращого життя та можливостей для заробітку, тому вирушали за океан, переважно до США, Канади, Бразилії та Аргентини.

7. Колоніальний характер промисловості Західної України на початку XX ст.:

- Промисловість Західної України мала колоніальний характер, оскільки більшість ресурсів, таких як нафта та деревина, використовувалася іноземними підприємцями, які вивозили їх за кордон. Водночас місцеве населення не отримувало належної вигоди від цієї діяльності.

8. Сподівання на краще життя з Росією:

- Багато українських селян у регіонах, таких як Закарпаття, Буковина й Східна Галичина, плекали надії на краще життя під владою Росії. Вони вірили, що Росія може поліпшити їхні умови життя, але ці сподівання виявилися марними через політику царського уряду, яка не враховувала інтереси українців.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§ 27. Політичне й національно-культурне життя Західної України на початку XX ст.

1. До яких проявів національного руху належать різні види діяльності:

- «Просвіта» – належить до культурних проявів національного руху, оскільки її діяльність спрямована на поширення освіти, підняття національної свідомості та збереження української культури.
- Рух українських студентів за створення українського університету – належить до культурних та політичних проявів. Він має на меті створення українського навчального закладу, що задовольняє культурні потреби, а також сприяє реалізації політичних прав українців у Галичині.
- Агітація та пропаганда партій за реформу виборчої системи – це політичний прояв національного руху, оскільки основна мета – розширення виборчих прав та представництва українців.

2. Основні напрями діяльності західноукраїнських партій:

- Західноукраїнські партії, зокрема, ставили перед собою такі завдання: досягнення політичного рівноправ'я, боротьба за реформу виборчої системи, розвиток національної освіти та культури, захист економічних інтересів українців і соціальні реформи. Деякі партії також підтримували ідеї соціалізму, спрямовані на поліпшення умов життя робітників та селян.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

3. Діяльність «Просвіти» на початку XX ст.:

- На початку XX століття «Просвіта» займалася організацією читальнь, бібліотек, драматичних гуртків, підтримувала видання української літератури, сприяла поширенню грамотності серед населення. Вона також проводила культурно-просвітницькі заходи, організовувала лекції, агітувала за національну свідомість і допомагала зберігати українську культурну ідентичність у Західній Україні.

4. Сутність діяльності військово-спортивних організацій Галичини:

- Військово-спортивні організації, як-от «Січ», «Луг» і «Пласт», формували фізичну підготовку та військові навички молоді. Вони також виховували патріотичні почуття, що було важливим у контексті підготовки до можливої боротьби за незалежність.

5. Політичні засоби боротьби західноукраїнських партій:

- Західноукраїнські партії використовували такі засоби: організація мітингів і демонстрацій, агітаційні кампанії, участь у виборах, створення політичних союзів та представництво українських інтересів у різних органах влади. Деякі партії також підтримували ідею соціалістичної перебудови суспільства, що передбачало економічні та соціальні реформи.

6. Чому діяльність «Просвіти» становила загрозу для польських господарів Галичини:

MATEMATIKA-DOMA.ORG

- Культурно-просвітницька діяльність «Просвіти» сприяла зростанню національної свідомості серед українців, що зменшувало вплив польських власників і посилювало українські претензії на політичне й культурне самовизначення. Польська шляхта бачила в цьому загрозу своїй домінантній позиції в Галичині.

7. Оцінка боротьби за створення українського університету:

- Боротьба українців за створення українського університету була справедливою, оскільки вони прагнули рівних освітніх можливостей та права на навчання рідною мовою. З погляду загальнолюдських цінностей, боротьба за право на освіту рідною мовою є правомірною та справедливою. Польська сторона, протидіючи цьому, захищала свої привілеї, що не сприяло рівності між національностями.

8. Чому новий виборчий закон 1907 р. вважається «напівперемогою»:

- У 1907 році введення загальних виборів для повнолітніх чоловіків було великим кроком уперед і вважалося перемогою демократії. Проте з сучасної точки зору це виглядає як «напівперемога», адже право голосу не було надано жінкам. Лише повне залучення всіх громадян незалежно від статі до виборчого процесу може вважатися справжньою перемогою демократії.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§ 28. Радикалізація настроїв українства. Буковина та Закарпаття на початку XX ст.

1. Розтлумачте поняття:

- Радикальний – це крайній, принциповий підхід до вирішення певної проблеми, без поступок і компромісів.
- Радикалізація – процес загострення ідей, методів і дій, спрямованих на досягнення цілей у крайній формі, часто з використанням активного протесту або навіть силових методів.
- «Рутенська акція» – кампанія австрійського уряду на підтримку українців (русинів) у Східній Галичині, що ставила за мету розширити їх права і вплив на противагу польському домінуванню.

2. Визначте піки радикалізації українського руху на початку XX ст.:

- Піки радикалізації припадають на 1902 рік – селянські страйки, активізація політичної діяльності у формі народних віч і протестів проти соціального й політичного утиску.

3. Причини радикалізації українського національного руху на початку XX ст.:

- Посилення соціальної несправедливості, політичні репресії, економічна нерівність, зростання національної свідомості, вплив європейських демократичних і соціалістичних ідей.

4. Роль народних віч у політичній боротьбі на початку XX ст.:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Народні віча стали платформою для обговорення актуальних політичних і соціальних питань, згуртовували населення, демонстрували єдність і силу національного руху.

5. Особливості українського руху на Буковині та в Закарпатті:

- На Буковині й Закарпатті український рух характеризувався культурною та мовною автономією, створенням освітніх та культурних установ, боротьбою за права українців в умовах багатонаціонального середовища.

6. Засоби боротьби реакціонерів проти реформаторів (на прикладі долі Є. Егана):

- Є. Еган, реформатор, що намагався покращити умови життя українців, зіткнувся з переслідуванням з боку консервативних сил, які застосовували проти нього ідейні обмеження, адміністративний тиск і навіть фізичні загрози.

7. Селянський страйк 1902 р. і радикалізація руху:

- Страйк 1902 року став проявом незадоволення селян умовами життя і стимулював розвиток політичних організацій та радикальних дій для досягнення соціальної справедливості.

8. Життєві цінності митрополита А. Шептицького:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Митрополит Шептицький відомий своїми духовними та моральними принципами, такими як служіння народу, підтримка освіти, збереження національних традицій, соціальна відповідальність та відданість християнським цінностям, що зробили його визначною особистістю для українського народу.

§ 29. Українське суспільство, освіта, наука в умовах модернізації

1. Розкрийте сутність понять:

- Народне училище: тип навчального закладу в Російській імперії, який надавав початкову освіту дітям з простого народу. Основна мета – навчити базовій грамоті, арифметиці, релігії.
- Емансипація: процес звільнення від залежності, обмежень або дискримінації. В даному контексті може стосуватися як емансипації жінок, так і національної або соціальної.
- Лівацькі настрої: політичні переконання, спрямовані на радикальні реформи або навіть революційні зміни в суспільстві, часто на користь робітничого або селянського класу.

2. Відтворіть на мапі мережу університетських центрів і вищих навчальних закладів:

- Основні центри вищої освіти в Україні в XIX – на початку XX ст.: Київ (Університет Святого Володимира), Харків

МАТЕМА-ДОМА.ORG

(Імператорський університет), Львів (Львівський університет).

3. Характеристика життя і діяльності С. Русової та Х. Алчевської:

- Софія Русова: видатний педагог, просвітниця, діячка національного руху, одна з піонерок дошкільної освіти в Україні. Сприяла розвитку освіти українською мовою, писала методичні посібники.
- Христина Алчевська: педагог, засновниця першої безкоштовної школи для жінок у Харкові. Вона активно популяризувала освіту серед жінок, незважаючи на соціальні обмеження.

4. Видатні вчені доби модернізації та їх досягнення:

- Ілля Мечников – біолог, основоположник імунології.
- Дмитро Яворницький – історик, дослідник козацтва.
- Микола Пирогов – хірург, піонер анестезії.

5. Вплив модернізаційних процесів на життя українського суспільства:

- Модернізація сприяла підвищенню рівня грамотності, появі нових освітніх закладів, розвитку преси та науки. Суспільство стало більш освіченим і свідомим своєї національної ідентичності.

6. Історичні чинники, що сприяли і перешкоджали розвитку освіти:

МАТЕМАТИКА.DOMA.ORG

- Сприятливі: зростаюча потреба у кваліфікованих кадрах, підвищення рівня грамотності.
- Перешкоди: обмеження української мови в освіті, утиски з боку імперської влади.

7. Роль недільних шкіл в освіті та національному русі:

- Недільні школи забезпечували доступ до освіти для широких верств населення, сприяли підвищенню рівня грамотності та поширювали українську культуру і мову серед селян і робітників.

8. Емансипація жінок і модернізація:

- Модернізаційні процеси, зокрема розвиток освіти та промисловості, створили нові можливості для жінок, що сприяло емансипації. Жінки стали частіше отримувати освіту, працювати в різних сферах, що заклало основи для гендерної рівності.

9. Сутність "історичного дива" в Україні протягом XIX – початку XX ст.:

- Це поняття описує швидкі зміни, які відбулися в українському суспільстві, включно з національним відродженням, зростанням рівня освіченості, активізацією культурного і політичного руху.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§ 30. Українські література й театр

1. Сенс виразу «інтелігенція – інтелектуальна й духовна сила народу, нації»:

- Інтелігенція – це прошарок суспільства, який об’єднує освічених людей, що займаються інтелектуальною та культурною діяльністю. Вони є рушійною силою розвитку науки, культури та освіти, збагачують національні ідеї та духовно впливають на суспільство. Інтелігенція формує ідеологічні та моральні основи нації, сприяє усвідомленню національної ідентичності та духовних цінностей.

2. Етапи розвитку українського професійного театру:

- Початковий етап (кінець XIX – початок XX ст.): Створення перших професійних театрів, постановка національних п’єс, активний розвиток драматургії, де основні теми – соціальна несправедливість і національна свідомість.
- Перша половина XX ст.: Розширення театрального репертуару, популяризація українських класичних творів та сучасних п’єс, зокрема драм Лесі Українки, Івана Карпенка-Карого та Михайла Старицького.
- Радянський період: Театр стає засобом пропаганди радянської ідеології, обмежується свобода творчості, але український театр продовжує існувати, адаптуючись до нових умов.
- Сучасний етап: Після здобуття незалежності відбувається відродження української

MATEMATIKA-DOMA.ORG

національної театральної традиції, акцент на автентичності та культурній ідентичності, збагачення театрального репертуару новими формами та темами.

3. Імена корифеїв українського професійного театру:

- Марко Кропивницький – один із засновників українського професійного театру, драматург, актор.
- Михайло Старицький – драматург, режисер, ініціатор створення професійного театру.
- Іван Карпенко-Карий – драматург, актор, автор численних п’єс, які стали основою українського репертуару.
- Марія Заньковецька – видатна українська актриса, символ української сцени.
- Панас Саксаганський – актор, режисер, що відзначився своїм акторським талантом та вкладом у розвиток театру.

4. Найвизначніші імена та досягнення українського музичного мистецтва за доби модернізації:
   - Микола Лисенко – композитор, піаніст, засновник української класичної музики, автор опер та вокально-симфонічних творів, зокрема опери «Наталка Полтавка».
   - Семен Гулак-Артемовський – композитор, співак, автор першої української опери «Запорожець за Дунаєм».
   - Кирило Стеценко – композитор, який створював музику в жанрі народної пісні, церковну музику, популяризатор української музичної культури.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Левко Ревуцький – композитор, піаніст, автор симфоній і камерних творів, який продовжував розвивати традиції Лисенка.

5. Причини гастролей українських театральних труп за межами України:
   - Поширення української культури та мистецтва серед діаспори в інших регіонах.
   - Бажання уникнути обмежень і заборон, які діяли в Україні, зокрема в умовах імперської цензури.
   - Потреба у фінансовій підтримці, оскільки гастролі за кордоном дозволяли театрам заробляти.
   - Прагнення поширити українську ідентичність і культурні традиції на нові аудиторії.
6. Особливості розвитку культурного життя України в другій половині XIX – на початку XX ст.:
   - Відродження національної ідентичності через розвиток літератури, театру, музики та живопису.
   - Формування численних культурно-просвітницьких організацій, зокрема «Просвіти», які популяризували українську мову, культуру та освіту.
   - Відкриття національних шкіл і видавництв, що сприяло освіті населення.
   - Поява і розвиток театральних колективів і драматургії, що відображали соціальні й національні проблеми українців.
7. Мотиви імперських урядів розвивати освіту в Україні:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Бажання виховати лояльних підданих, що були б знайомі з мовою та культурою імперії.
- Потреба у кваліфікованих кадрах для розвитку економіки та управління.
- Намір запобігти впливу національних рухів шляхом контролю освітнього процесу.
- Усвідомлення, що освічене населення могло б ефективніше сприяти розвитку економіки та підвищенню продуктивності.

8. Особливості розвитку української преси та видавничої справи на початку XX ст.:
- Поява національної періодики українською мовою, яка висвітлювала соціальні, культурні й політичні питання.
- Створення видавничих товариств, які забезпечували поширення українських книг та газет.
- Цензурні обмеження з боку імперської влади, які змушували видавців працювати в складних умовах.
- Активна участь інтелігенції у розвитку преси, яка використовувалася для популяризації ідей національного відродження.

9. Історичні докази високої майстерності українських театрів:
- Визнання українських акторів і драматургів, таких як Марія Заньковецька та Панас Саксаганський, як зірок національної сцени.
- Популярність постановок Івана Карпенка-Карого, Михайла Старицького, які були відомі своєю реалістичністю та соціальною глибиною.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Успішні гастролі українських театрів за кордоном, зокрема в Росії, Польщі та інших країнах, що свідчило про високий професійний рівень.
- Збереження і розвиток національної драматургії та театральної культури попри складні політичні умови.

10. Роль літератури в національному русі:

- Література слугувала основним засобом вираження національної ідентичності та культурної самобутності.
- Автори, такі як Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, своїми творами надихали українців на боротьбу за права і свободи.
- Література стала джерелом знань про історію, звичаї та традиції українського народу, підтримуючи почуття гордості за національну спадщину.
- Українська література також використовувалася як інструмент політичної агітації і засіб протидії русифікації та полонізації.

§ 31. Живопис та архітектура

1. Зміст понять:

- Супрематизм – авангардний напрям у мистецтві, що зосереджений на використанні базових геометричних форм (квадрати, кола, прямокутники) та прагненні до абсолютного абстракціонізму, заперечуючи реалістичне зображення.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Футуризм – мистецький напрям, який відображає динаміку і технологічний прогрес, зосереджений на швидкості, машинерії та змінах у суспільстві, що викликані індустріалізацією.
- Колорит – загальна кольорова гама твору мистецтва, яка допомагає створити певний настрій та передати емоційний стан.
- Стилізація – творчий прийом, при якому художник або архітектор пристосовує форму або стиль певного періоду чи напряму під сучасний стиль, зберігаючи характерні ознаки оригіналу.

2. Етапи розвитку українського малярства у другій половині XIX – на початку XX ст.:

- Розвиток реалізму, коли митці почали зображати реалістичні сцени з повсякденного життя українців.
- Перехід до імпресіонізму, де відтворювалися не лише деталі, але й емоційна атмосфера, рух, світло.
- Поява авангардних течій (супрематизм, футуризм), які шукали нові форми самовираження та часто використовували абстрактні елементи.

3. Видатні художники та архітектори другої половини XIX ст. і їхні твори:

- Тарас Шевченко – не лише поет, але й талановитий художник-графік, його роботи передають побут і культуру українського народу.

MATEMATIKA-DOMA.ORG

- Михайло Бойчук – представник українського монументального мистецтва, який працював у напрямі неовізантизму.
- Володимир Січинський – архітектор, який розвивав український стиль в архітектурі.
- Опанас Сластіон – художник і архітектор, відомий своїми роботами в українському модерні та створенням унікальних проектів громадських будівель, зокрема шкіл.

4. Чому український живопис зберігав ознаки романтизму в умовах розвитку реалізму:

- Український живопис часто залишався романтичним, оскільки мистецтво було одним із способів зберегти національну ідентичність. Пейзажі, побутові сцени та портрети зображували не лише реальність, але й ідеалізоване бачення української культури.

5. Характеристика стилю модерн в архітектурі:

- Модерн відзначався плавними, природними лініями, рослинними мотивами, орнаментальними елементами та асиметрією. Використовувалися нові матеріали, такі як метал і скло, для створення оригінальних і вишуканих конструкцій.

6. Архітектурні особливості масової забудови міст:

- Використання стандартизованих планів і матеріалів для швидкої забудови.
- Розвиток багатоповерхових будівель для збільшення житлового фонду.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

- Поєднання функціональності та простоти, що забезпечувало швидке будівництво і зниження витрат.
- Введення в архітектуру елементів модернізму, що зробило забудову більш естетично привабливою.

7. Аналіз творів українських художників на наявність ознак українського стилю живопису:

- Український стиль живопису характеризується яскравими, насиченими кольорами, увагою до деталей, що відображають національну культуру.
- Художники часто зображали сільські мотиви, народні костюми, традиційні обряди, що допомагало зберегти ідентичність українського народу.
- Вибір тематики (селянські сцени, природа України) і стилізація народного орнаменту підкреслювали унікальність українського мистецтва.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG